

Aangaande mij en mijn huis

Israël had Jozef lief boven al zijn zonen.
Gen. 47:3.

I.

„Liefhebben” is het grote gebod Gods. De hele wet des Heren, hoe wijd ze moge zijn — zeer wijd, zoals de Schrift het noemt — wordt in dit ene woord vervuld: „Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelve”.

Maar toch is ook nog weer dat liefhebben aan van God gegeven wetten gebonden. En overtreden we deze, dan zullen we in ons „liefhebben” zelfs zondigen.

Het is daarom altijd de vraag: „Wie moeten wij liefhebben?” „Hoe moeten wij liefhebben?” En ook op deze vraag wij de Schrift ons het antwoord geven.

Zo leert Christus ons: „Gij zult de Here uw God liefhebben met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand. Gij zult uw naaste liefhebben als uzelve”.

In ditzelfde woord leert Hij ons echter ook nog, dat wij zullen liefhebben met ons hart, en met onze ziel en met ons verstand.

Aan dit laatste wilde ik hier bijzondere aandacht schenken. Het is het tegenovergestelde van wat geleerd wordt in de zeggwijze: „Liefde is blind”, alsof het liefhebben onttrokken zou zijn aan de controle van ons verstand en van onze wil; alsof de liefde een macht ware, die over ons komt, ons beheerst, ons dwingt, zo, dat we er ons niet tegen zouden kunnen verzetten.

„Ik bedwing mijn lichaam en breng het tot dienstbaarheid” — dat is de houding, die ons past, als door Christus vrijgemaakte mensen Gods, ook als het betreft ons liefhebben.

Liefhebben zal zijn een actieve daad, waarvoor wij ten volle aan de Here onze God verantwoordelijk zijn; een daad, welke Hij daarom ook van ons eisen kan, gelijk Hij in Zijn wet doet; en als wij niet liefhebben: de Here onze God niet; onze kinderen niet; de man z'n vrouw niet; de vrouw haar man niet — dan zijn we niet klaar met te zeggen: „Ik voel niets (meer) voor hem, of voor haar!” — neen, dan zijn wij schuldig; en dus strafbaar.

Daarom kan liefhebben soms zo moeilijk zijn; daarom is liefhebben dikwijls zo'n zwaar gebod; daarom wordt tegen dit gebod zo vaak en zo ernstig gezondigd.

De Here Jezus herinnert daaraan! „Want indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij? Doen ook de tollenaars niet hetzelfde?” „Hebt uw vijanden lief!”

Natuurlijk geldt die liefde-wet ook voor onze gezinnen. Ik zeg niet: „in het bijzonder voor onze gezinnen!” Want ze geldt voor heel het leven. Waar we zijn; wat we doen; in wat voor omstandigheden we ons bevinden — nooit en nergens zijn we ontslagen van die eis des Heren, dat wij zullen liefhebben: met

ons hart, met onze ziel, met ons verstand. Zo heeft de Here God de mens geschapen, dat zijn leven in de volle zin van het woord een liefde-leven was; zo diep is de mens gevallen, dat hij nu van nature geneigd is God en zijn naaste te haten; zo onpeilbaar diep, zo onmetelijk hoog is de liefde Gods, dat Hij die gevallen, in-haat-levende mens, met Zijn liefde omvat en hem in z'n oorspronkelijke staat herstelt, hem herschept en hem weer leert lief te hebben: God boven alles en zijn naaste gelijk zichzelf; zij het ook nog in beginsel. En zo bloeit er weer 'n liefde-leven op, waarvan de geur opstijgt naar God in de hemel, en Hem welbehagelijker is, dan het welriekendste reukeffer; die de mensen verbaasd doet uitroepen: „ziet, hoe lief ze elkaar hebben!” — hoe onvolkomen ook nog deze liefde zij.

Wij merken het in onze eigen gezinnen, hoe vaak de liefde, door de Here in onze harten geplant, vaak overwoekerd wordt door ruzietjes, twisten, verwijten, bittere woorden, verwijdering, wangunst, misverstand, onwil, waarvan de pestwalm het leven stinkende maakt, de hemel boven ons verdonkert, soms door ramen en deuren doordringt naar buiten, en de voorbijganger doet vragen: „Woont hier de liefde?”

We merken het in ons verkeer met broeders en zusters, leden van een en dezelfde kerk, hoe we elkaar verbijten en vereten, in stee van elkaar met liefde te verdragen en de andere uitnemender te achten dan ons zelf; hoe we elkaar vaak mijden in stee van elkaar te zoeken; hoe we eerder geneigd zijn het kwade van de ander te denken, dan het goede!

We merken het ook in de aartsvaderlijke tenten, opgericht te midden van de heidense Kanaänieten, maar waarin de Here de Zijnen had afgezonderd, om Zijn volk te zijn, met wie Hij Zijn verbond had opgericht, aan wie Hij gaf het teken en zegel der besnijdenis, opdat ieder zou weten: „Deze zijn het volk des Heren, geroepen om Zijn wil te doen, en dus niet leven naar onze inzettingen!”

Ook hier zou moeten heersen de wet der liefde! Maar wat kwam er van terecht!

Abrahams herders twisten met Lots herders, zodat, om erger te voorkomen, Abraham en Lot van elkaar gaan; Lot naar de vlakke velden van Sodom, waar hij omgaat met de goddeloosten der goddelozen!

In Abrahams tent ontstaat er ruzie tussen Sara en haar dienstmaagd Hagar, zo hoog, dat Hagar de woestijn invlucht, al keert ze later, op bevel van de Engel terug. Maar als na Ismaël ook Izaäk geboren wordt, geeft het vijandig optreden van Ismaël jegens de jongere Izaäk Sara aanleiding om te eisen van Abraham, dat hij Ismaël met zijn moeder uitbant.

In Izaäks tent trekt de vader Ezau voor, en de moeder Jakob. Jacob koopt van Ezau het eerstgeboorterecht, toen deze hongerig van de jacht terugkeerde. Straks spannen Rebekka en Jacob samen om Izaäk te bedriegen; met het gevolg, dat er een dodelijke haat openbaar wordt van Ezau tegen Jakob, welke deze dwingt weg te vluchten uit de aartsvaderlijke tent naar Laban. Deze bedriegt Jakob niet eenmaal, maar meermalen; Jakob verrijkt zich ten koste van Laban door slinkse streken; Rachel steelt haars vaders teraphim. De „liefde” van Simeon en Levi voor hun zuster Dina

drijven deze broers, om op een gemene manier de stad Sichem uit te moorden en te plunderen.

En in Jakobs gezin heerst afgunst en haat, mede, doordat Jakob Rachel meer liefhad dan Lea; mede doordat Israël Jozef liefhad boven al zijn zonen.

HUISMAN.

Erratum. In de rubriek „Gezinsleven” van „De Reformatie” van 10 Nov. 1951 (No. 6 van Jg. 27), op blz. 54, leze men de 2e alinea van de 1e kolom aldus: Een dwaas zal de tucht zijns vaders versmaden; maar die de bestraffing waarnemt, zal kloekzinniglijk handelen (vs 5). In het huis des rechtvaardigen is een grote schat, maar in des goddelozen inkomst is beroerte (vs 6).

Boekbespreking

K. Schilder, De Openbaring van Johannes en het Sociale Leven, 3e, herziene en vermeerdere druk, Delft, N.V. W. D. Meinema, 1951.

Kort na die van „Licht in de Rook” is thans verschenen een nieuwe druk van nog een jeugdwerk van mijn hand, het geschrift over De Openb. v. Joh. en het Sociale Leven. Weer gaan bij schrijver de gedachten terug naar die mooie en toch al gevaarlijke periode, waarin het werk ontstaan is. Je ziet weer voor je geest die beste mannetjes-van-Kuyper-qua-politicus, en voelt je ineen weer opgenomen in de sfeer van toen: je eigen vakbeweging, christelijk, allemaal A.R., geen C.D.U., nog van N.S.B. helemaal nog niets gehoord, trouw vergaderen voor je ideaal, hoewel niet zonder een begin van de rantsoenring-van-de-studie, bomen en niet kwaad worden, nog altijd een paar ministers voor „ons” volkje achter 't handje, en een paar Kamerleden, met je favoriet onder hen: vroeger daar en daar op de J.V., en wat kón hij speecheen! Af en toe een jaarfeest, met een spreker van elders, zo eentje van 't lijstje, en een koppie koffie, en een juffrouw, die een versje zong, b.v. van: wie zal er ons kindeke douwen? en: een ander over het breken van het dagelijks brood. En dan soms een openluchtmeeting, met een beetje extra tamtam, en in een stad met flink wat mensen natuurlijk nog een lokaal blaadje voor de „sociale kwestie” (vreemd woord!), bezien van principieel standpunt. En dan een dominee, die zich wel eens laat horen in de kerkbode, en ook wel eens van 't lijstje was, en die moet dan maar eens af en toe een stukkie schrijven, in dat sociale blaadje, en eens een rede houden. Eschatologische onderwerpen zijn zeer geliefd. Bovendien kun je je er mee op de vakte houden, wat de kwesties-van-de-dag betreft, je bent tenslotte maar dominee, en ze zeggen je, eierlijk gemeend, en goed kuyperiaans: geef u ons maar de lijnen, dan zullen wij ze wel uitwerken in de praktijk; je belooft het ene dus, en je gelooft nog het andere, en je houdt je lezers op de hoogte van wat je uit de Apocalypse denkt te hebben begrepen, en op het jaarfeest is de koffie weer best, en later geef je het uit, met wat vreezen en beven, omdat je bij al je aarzelingen aangaande het heden, waar je zo weinig van snapt, toch gelooft, dat er de Geest der profetie is. En tot je vreugde een goeie pers, en een snelle 2e druk, en intussen ben je door de Geest der profetie al weer dichter naar je eigen terrein gedrongen: en de ministers en onze kamerleden hebben immers voor „onze mensen” nog altijd het woord?

Dan komt er een nieuwe oorlog. En uit de brand komt een ongelukkige regering op, die nu net precies de bal

ÉÉN HERDER.... ÉÉN KUDDE (IX slot)

§ II. En nu?

We zijn aan het eind gekomen van de bespreking van de verhouding welke momenteel, blijkens de officiële kerkelijke handelingen, tussen de gebonden en de vrijgemaakte kerken bestaat.

En vanzelf dringt aan het einde daarvan zich de vraag aan ons op: wat nu?

Het is, om iets ter beantwoording van deze vraag te zeggen, dringend nodig zich helder en nuchter voor ogen te stellen hoe zij, die de besluiten der synoden van 1942—1950 van harte of feitelijk aanvaardden en zij, die deze beslissingen verwerpen, op dit ogenblik tegenover elkaar staan.

Doet men dat, dan moet men met diepe schaamte constateren, dat een benaderen van elkaar bijna niet meer mogelijk is!

Wij willen omtrent deze benauwende werkelijkheid een paar opmerkingen maken. En dat met de grootst mogelijke openhartigheid.

En dan wijzen we allereerst hierop, dat door de „synodale” pers reeds sinds jaren zo over de „vrijgemaakten” geschreven wordt, dat er ten opzichte van hen bij de overgrote massa van de leden der gebonden kerken een hartgrondige afkeer, ja, een psychische aversie is gegroeid.

Dat is feitelijk reeds begonnen toen zij, die de leer van de veronderstelde wedergeboorte niet konden aanvaarden, door de kerkelijke vergaderingen als onruststokers, kerkzakeurders en revolutionairen werden gekwalificeerd. En dat is daarna voortgegaan in de pers. Met een zekere wellust werden alle mogelijke uitingen en gedragingen van de vrijgemaakten getekend en commentarieerd als het koude, harteloze, hatelijke drijven van een stel boosaardige lieden, dwazen of

maniakken, die in de ban van extreme ideeën voortrollen en overal alles „kapot maken”.

Nu denken wij er niet aan alle daden en woorden, welke door de vrijgemaakten werden en worden gedaan en gezegd, goed te keuren. Er is ook onder hen — net als in iedere gemeenschap — heel veel zondigs en dwaas! Maar terwijl we dit met droefheid erkennen, willen we tegelijk aan allen, die zich aan dit geschrift schuldig maken met alle ernst vragen: denkt U er nooit aan, welk een ontzaglijke geestelijke verwoesting er door dit steeds voortgaande onzakelijke, tendentieuze, soms zelfs leugenachtige opzweepen van duizenden en duizenden tegen medechristenen wordt aangericht? Is dit zaaien van haat, weerzin en afkeer niet het allerslechtste wat men kan doen? Betekent het niet een verruwen, een ont-geestelijken, dat in heel de levensopenbaring van hen, in wie het teweeg gebracht wordt, de meest catastrofale gevolgen moet hebben. Is het niet een uitstrooien van een zout, dat de geestelijke akker „dood” maakt?

En voorts willen we ook dit nog vragen: Ziet U niets van de ontstellende afval in Christus' kerk, van de al sneller voortgaande ontbinding van het gereformeerde leven in al zijn uitingen? Slddert U niet elke dag over de geraffineerde verleugening, de subtiële ontkrachting van Gods Woord, de morele ontbinding, de voortalsuipende verwereldlijking, waarvan de christelijke wereld vol is, en die ook in de gereformeerde volkgroep steeds sneller voortvretten en steeds groter overwinningen behalen? Is U er blind voor, dat de waarachtige vroomheid, — dat wil zeggen: het simpele leven uit Gods Woord, het werkelijke liefhebben van de Here Jezus, het haten van de wereld in al haar uitingen en vormen, het kruisigen van het vlees, het smaadheden dragen om Christus' wil, het zichzelf als een Gode welbehagelijke offerande overgeven aan de Here, het niets anders zoeken dan Gods koninkrijk en

Gods gerechtigheid — als sneeuw voor de zon verdwijnt? En ziet U er niets van, kunt U zich niet opwerken tot de erkenning, dat ondanks alle zonde en alle dwaasheid, die wij dagelijks aan de Here moeten belijden, toch het diepste motief van al het worstelen, zwoegen en lijden der vrijgemaakten de begeerte is om bij de Here te blijven, te leven uit zijn woord en trouw te zijn aan Hem. Die elke dag zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt? Is U er werkelijk blind voor, dat de vrijgemaakten daarom neen zeggen tegen alles wat het Evangelie verduistert, Gods wet krachteloos maakt en 's Heren kerk verwoest?

We komen nu tot wat anders.

In deze artikelen is nog weer eens met de stukken aangetoond wat precies in het verleden geschied is. Het is een onwrikbaar vaststaand feit, dat de gereformeerde kerken in 1944/45 hen, die duidelijk uitdrukken, dat ze de theorie inzake het voor wedergeborenhouden niet aanvaardden, onder het vonnis van scheurmakers, revolutieverwekkers enz. uit het ambt hebben gejaagd. Dat was een ontzettend gebeuren. Want de kerk heeft dat gedaan!

Wat zien we evenwel nu geschieden?

Algemeen wordt geroepen — vooral Prof. Grosheide gaf deze oproep met kracht door —: U moet wat gepasseerd is vergeten! Haal geen oude koelen uit de sloot. Kom praten. Als U dat doet en de „geest” is over en weer goed, is alles in een oogwenk in orde.

Zeker, er is ook schuld. Maar die ligt aan beide zijden! Als we evenwel met elkaar willen spreken en dat in feite gaan doen, dan is dat tegelijk ook een wederzijdse schuldbelijdenis. En daarmee is dan die schuldwestie tegelijk van de baan.

Daartegenover zeggen nu de „vrijgemaakten”: Maar dat kan toch niet! Het gaat immers over kerke-lijke oordelen. Dat wil zeggen: over woorden, die voor Gods aangezicht en in

misslaet, de wereld beroven. foetsi, en papperijf in debat, met uitw een verlo de enige positie ge linkervleu die met gen-diens worpen begrip alle get te doen zien, wam kings-vre rein toch sie” (de van bart ljk om a toch mid In zó'n herdruk Je voel bezig is stel accu Tot je de menne me kata, rapporten tur van Zaakdun heren: la De werel Daarom de Schri schouwlin zullen w nen moe koffie en komen. En in ginnen, hun aan met dat gen, aan geworden eerlijk d stukken willige met het, blijkt sa broder v woord-v Theater stukken tijd, en van het ging, en braak-oe Tot n opstaan, ker aan aangeve van het nieuwe, in de v van wat

zijn M ren mo Want c het ged roepen, dat her o v e r z e h a d e r a f e l v e tie, die dan ku Maar in last gevelde pigheid En t gaan d zich v ze zijn ken gel met a bond, het ve terwijl houden kerken, houden verond In d oude k tot de En

197) ding w verban kerk a

Amice frater,

Wij zouden nog verder wat praten over de wereld-politiek van vandaag.

De hoofdtrek daarin is zeker wel de verhouding van Europa en de Verenigde Staten van N.-Amerika. En dan denkt men onwillekeurig terug aan de laatste dertig jaren van de achttiende eeuw, toen ook die verhouding onderwerp was van een brede literatuur en veel „gesprek“.

Er zijn vele trekken van overeenkomst tussen de tweede helft der achttiende en de eerste der twintigste eeuw.

Beide perioden, waarin de Revolutie — zoals Groen die tekende — van het goddeloze woord kwam tot de goddeloze daad.

Haar prediking van de heilsstaat, die deze Revolutie zou brengen en de vruchten daarvan; ontzettende ellende allerwege.

Beide perioden, zo zou men het kunnen zeggen, van een ontzettend misverstand, van het zich vergapen aan lichtspiegelingen van de humane mens, die zegt goed te zijn en alles goed te kunnen maken, als maar het Woord Gods en de Kerk des Heren op zij worden gezet.

Nu stelt men meer dan eens de Amerikaanse bevrijdingsoorlog gelijk met de Franse revolutie.

De Amerikanen lieten zich begoochelen door de revolutionaire Franse wijzen, inzonderheid door Rousseau. De Fransen werden in hun revolutie gesteund door het Amerikaanse voorbeeld.

Gij weet, dat dr. Kuyper in een prachtig geschrift de Amerikaanse revolutie heeft getekend als een vrucht van het Calvinisme, als historisch bewijs voor de stelling van Groen, dat de Franse revolutie de cariatuur bood van de vrijheid, die de Reformatie voor Europa bracht. De Duitse geleerde Jellinek heeft dit betoog gesteund in een korte, krachtige studie.

Daar is daarna, ook van Calvinistische zijde, o.a. door prof. Van Schelven, critiek op deze opvatting uitgebracht. Die Amerikanen, dus zeide men, waren toch wel danig onder de invloed gekomen van de Franse revolutionaire literatuur. Iets wat Kuyper trouwens ook voor een deel der Amerikanen — en wie noemt dan niet Jefferson? — toegaf. Maar hij steunde op Burke's oordeel.

Ten slotte streken de Amerikanen, hoewel zij spraken van de „rechten van de mens“, voor de rechten van de Engelsman, vruchten der Reformatie. Zij hadden het oog op werkelijkheden, die zij dan menigmaal verkeerd benoemden. De Fransen stortten zich in de afgrond der revolutie, volgend de cariatuur, de lichtspiegeling, het fata morgana van het ongeloof.

Met een jonge vriend in Amerika, studerend aan het Calvin-College van Grand Rapids, ben ik in correspondentie over dit onderwerp, en deze jonge vriend schrijft mij zeer onder de indruk te zijn gekomen van het feit, dat de beginselen der Franse revolutie de

klaarden bovendien op eigen gezag, dat de leer der bezwaarden, zoals die in hun „Verklaring van Gevoelen“ werd geformuleerd in de gebonden kerken rechtskracht bezit ¹¹⁰⁾.

Ds Ros van Bennekom schreef publiek: „Ik predik hier..... zonder me te bekommeren om eenige leeruitspraak van de synode, aangaande het verbond..... 'k vind de bindingsgeschiedenis een afschuwelijke geschiedenis“ ¹¹¹⁾.

Op het hoogtepunt van de kerkelijke strijd verklaarde Ds de Jager van Utrecht, dat het hem niet mogelijk was in te zien, dat de synodale constructie inzake belofte en doop in de Schrift wordt geleerd. En tegenover wat de Synode uitsprak vertolkte hij zijn geloof in deze aldus:

„1e. de doop verzegelt Gods rijke verbondsbelofte, die de volle zaligheid bevat, welke naar Gods bestel in den weg des geloofs wordt vervuld en bij ongeloof wordt verworpen en krachteloos gemaakt;

2e. de doop verzegelt niet wat in den doopeling aanwezig is of verondersteld wordt aanwezig te zijn;

3e. aan alle (!!) kinderen des verbonds komt deze belofte toe. Volgens Prof. Bouwman behoeven wij dienaangaande niets te veronderstellen bij den doop. Niet alleen aan sommige kinderen, maar aan alle kinderen der geloovigen komt de belofte toe;

4e. deze kinderen behoeven volgens de belijdenis tot de kerk en moeten meenens en oprecht als leden der kerk behandeld worden. Wijken we daarvan af, dan moet de kerkelijke tucht op hen worden toegepast en bij verharding in het kwaad moeten ze van Christus' kerk worden afgesneden“.

En hij sprak openlijk uit, dat naar zijn overtuiging de binding aan genoemde leeruitspraak een binden is aan iets „waaraan God ons niet bindt“ ¹¹²⁾.

Onlangs verzekerde Ds de Jager publiek, dat hij de

De uitgever zorgde voor een prachtige uitvoering. Dit is drukwerk om van te watertanden. En mooi papier. Een paar vignettes geven een bescheiden uitbreiding aan de illustratie-Dürer, die (ook daarmee is de delftse dominee van toen nog wel blij) niet verdwenen is bij al die vermodernisering van zetspiegel en jaquet.

Natuurlijk heeft ook de exegese der Apocalypse opnieuw de aandacht gehad.

En voordat de „eenvoudigen“ zich zouden laten afschrikken met een verzameling van opschriftjes boven de pagina's, zij opgemerkt: onder „eenvoudigen“ versta ik wat anders dan die lui, die lachen tegen de hiërarchen, die de zaakjes wel zullen opknappen. K. S.

Naschrift. Na verzending der copie zie ik, me vergist te hebben. Niet twee, doch drie nieuwe hoofdstukken zijn toegevoegd. Het derde heeft tot opschrift: Kerk eer dan „Vakorganisatie“ (99—114). Gesproken wordt daar over Openb. 2: 20, 24, 25. K. S.

C. van der Waal, Antithese of Synthese? Enschede, J. Boersma, 1951.

In een vanwege haar onzakelijkheid (en meer) met stormheid slaande „recensie“ heeft iemand aan schrijver van dit boek verweten, dat het zo iets als een onzakelijk en tendentius amsaadschrift tegen de synodocratische gemeenschap zou wezen. De schrijver van die recensie was intussen dezelfde, als die ook al eens een barthiaanse basisformule van instanties uit de „oecumenische beweging“ verdedigde tegen de mening, dat ze onvoldoende was voor een principiële organisatie. Dat geeft al een gevoel van: even oppassen met zo'n recensie. Een tweede waarschuwing in deze richting geeft een opmerking in het orgaan van de L.C.C.C. „Getrouw“. Bij de bespreking van bovengemeld werk wordt immers opgemerkt, dat de schrijver behoort tot een kring, waarin blijkbaar ijverig wordt gestudeerd.

En deze lof komt aan ds v. d. Waal volkomen toe. Dit boek is allesbehalve een tendenz-geschrift tegen een of andere kerkgemeenschap als zodanig. Het geeft een uitstekend gedocumenteerde uiteenzetting van de manier, waarop de „oecumenische beweging“ geleid wordt. En waardoor zij een grootscheepse organisatie van valse profetie en aan het bijbelse christendom vijandige coalitie wordt; gemakkelijke prooi straks voor de antichristelijke machten, die ze als anti-christenen-actie probeert vóór te zijn, doch als anti-CHRIST-elijke actie niet meer kan onderscheiden, omdat ze „Christus“ niet kan onderscheiden. Met het gevolg, dat ze straks geniediensten zal doen voor het antichristelijke leger.

En nu heeft ds v. d. Waal wel critiek op de „niet-vrijgemaakte“ kerken (synode van Eindhoven), maar die critiek komt na de principiële uiteenzettingen, en ze wordt bovendien gestaafd met nauwkeurig aangegeven citaten (zonder enig citatenspel) uit de kringen, die wat „Eindhoven“ deed evenzeer voor vast en bondig moeten houden (en ook zullen helpen houden) als de besluiten van Sneek-Utrecht.

Voor dit boek heb ik groot respect. Het documenteert, en geeft een voor ieder verstaanbaar excerpt uit „resoluties“ en „verklaringen“ van een „Beweging“, die voor de meesten onoverzichtelijk is, en die toch ons aller aandacht hebben moet vanwege haar pseudo-christelijk karakter.

Ronduit gesproken: het zou een kwaad ding zijn, als onze mensen, belast met de roeping tot nadere bezinning, niet in groten getale dit uitstekende boek zich aanschaffen. We hebben met de Zending enige moeiten. Komt het mis-schen voor een deel daar vandaan, dat we niet genoeg belangstelling tonen voor de in dit boek aangesneden kwesties? K. S.

We noemen een ander punt.

Het is uit de officiële stukken duidelijk geworden dat de synoden met alle kracht en ernst de leer van het voor wedergeboren-houden der kinderen een uitermate belangrijk moment in de gereformeerde leer achten. Speciaal verzetten ze zich fel tegen de voorstelling dat Gods verbondsbeloften aan alle bondelingen gelijk en gelijk toekomen en dat de doop, wanneer hij wettig werd bediend voor alle dopelingen dezelfde inhoud en kracht bezit ¹⁰⁸⁾. De synoden spraken in dit verband zelfs van een heilig patrimonium dat trouw moest worden bewaard. En ze verboden scherp alle propaganda tegen de synodale en voor de verworpen leer.

Maar wat zien we nu gebeuren?

Overal wordt openlijk en duidelijk, wijl met de feiten, gezegd, dat men om deze synodale uitspraken geen zier geeft, ja, haar grondig verwerpt.

Ds Feenstra leert in zijn verklaring van de Nederlandse Geloofsbelijdenis uitdrukkelijk, dat de beloften van het genadeverbond, waartoe ook behoort „de belofte, dat de Heilige Geest het volle werk van Christus toepast“ aan alle kinderen der gelovigen gegeven wordt. En hij betoogt voorts, dat alle gedoopte kinderen in Christus geheiligd zijn. Van dit in-Christus-geheiligd-zijn verklaart hij voorts, dat het een „verbondsrelatie“ aanduidt, welke „de inwendige heiligheld niet buitensluit, maar ook niet altijd insluit“ ¹⁰⁹⁾.

De friese predikanten onder leiding van Dr. Schelhaas typeerden de vervangingsformule als een leeruitspraak vol „klinkklare en tevens duistere theologische constructie“, verzekerden voorts, dat ze een immoreel ding is, een monster met een Januskop en ver-

¹⁰⁸⁾ Deze term *gelijkelijk* is ontleend aan Calvijn, die n.l. betoogde, dat het ganze zaad van Jacob *gelijkelijk* met de getuigenissen van Gods genade, namelijk met zijn woord en zijn sacramenten, verwaardigd worden. Zie zijn comment. op Gen. 25: 33.

¹⁰⁹⁾ *Onze Geloofsbelijdenis*?, Kampen, 1947, p. 442 v.

misslaaat, en met doorbraak begint, om tegen een volgend wereldoorlog het volk helemaal van merg en pit te beroven. Ministers en kamerleden „van ons“ grotendeels foetsi, en voorzover ze er nog zijn, deels druk met aanpapperijfilosofie, pro en contra, o zeker, maar dan toch in debat, en hier en daar al bezig met federalisme, en met uitwisseling van grenzen, en met een verloren oorlog, een verloren Indië, een verloren getuigenis, dat nu juist de enige onvervreembare gave van een in minderheidspositie gedrongen fractie had kunnen zijn. Rechter- en linkervleugel-misère in kerkelijke lichamen; hervormden, die met hun zware-hoge-hoeden-dominees-en-geen-gezangen-diensten van vóór de laatste oorlog nu ineens zijn geworpen in een doorbraakpolitiek, waar ze geen steek van begrip, maar die, een tikje gemoderniseerd, toch nog alle getrouwe klanken van die hoge-hoeden-heren weet te doen schallen; de sprekerslijst derhalve grondig herzien, want ze motte nou toch voor de sosaale samenwerkings-vrede wezen, en teugen de gevare op sosaal terrein toch één lijn wille trekke met de „midden-orthodoxie“ (de nieuwste zwijmelterm!). En een ware invasi van barthianen, die de hele christelijke actie als christelijk om zeep helpen, onder beroep op het feit, dat ze er toch midden in zitten?

In zo'n tijd krijg je dan van de uitgever bericht: een herdruk is ons plan, wilt U de copie nog eens doortopen?

Je voelt in zo'n ogenblik: kon de Gideonsbende, die weer bezig is zich te vormen, maar eens uitkomen met een stel accurate studies.

Tot je ineens weer zegt: schet uit. Nog nooit hebben de mensen van de kerk in een beweeglijke stormperiode met katastrofale veranderingen één twee drie verkenning-rapporten-met-noten aangaande het beeld en de structuur van de nieuwe tijd kunnen indienen bij — elkaar. Zaakkundige rapporten blijven tegenwoordig bij de grote heren: hoe meer democratie, hoe dommer gelaten volk. De wereld lacht haar hiërarchen altijd toe als „vadertje“. Daarom zullen de kerkmensen, die weer terug willen naar de Schrift, heus niet te redden zijn met statistieken, beschouwingen, detaillistudies van verkennend karakter. Ze zullen weer als eenvoudigen van de grond af aan beginnen moeten en oppassen, dat ze niet door het koppie koffie en de juffrouw die zo mooi kan zingen in slaap komen.

En in dat besef, dat ze weer van onder op moeten beginnen, bied je nu met vreugde ook dit jeugdwerk weer hun aan. Het is wat de correcties betreft, hiermee als met dat andere, onlangs herdrukt, gegaan: de wijzigingen, aanvullingen, praeciserings zijn meerder en breder geworden, dan bij het schrijven van het „woord vooraf“ eerlijk de bedoeling was. Wel zijn twee nieuwe hoofdstukken toegevoegd: een over Zarathustra en de vrijwillige bedelaar (gegeven van Nietzsche), welks thema met het hier aan de orde gestelde op verrassende wijze blijkt saam te hangen; en een ander, waarin ik binnen breder verband een herdruk (grotendeels) geef van een woord-van-inleiding op het boek van ds H. Knoop, Een Théater in Duchau; het eerste van deze nieuwe hoofdstukken is ontstaan uit een lezing, maar dan van later tijd, en het andere is geschreven onder de verse indruk van het lijdens onder de duitse revolutie, de kerkvervolg-ing, en de narigheid van de periode-Schermmerhorn-doorbraak-ondergang.

Tot mijn blijdschap zag ik een nieuwe Gideonsbende opstaan, onder leiding van de Heer P. Groen, medewerker aan ons blad. Onder de daarvoor ter bestudering aangegeven werken zag ik opgenomen de laatste druk van het onderhavige werk. Ik ben blij, dat ik nu deze nieuwe, en wel sterk verbeterde uitgave kan aanbieden; in de veranderingen is immers een gedeelte verwerkt, van wat we allemaal in de laatste jaren hebben mogen leren.

z i j n N a a m werden uitgesproken! Als ze goed waren moesten ze tot iedere prijs worden gehandhaafd! Want daarbij is dan Gods zegen over Uw kerken in het geding. En als ze niet goed waren moet U ze herroepen. Want dan is Gods zegen onlosmakelijk aan dat herroepen verbonden! E n z e g n u h o e U o v e r d e z e d i n g e n d e n k t. Zeg nu of U ze handhaaft of verwerpt of omtrent de rechtmatigheid daarvan in twijfel verkeert. Zeg dat nu. Dat is de eerste kwestie, die ons beiden moet bezig houden. Zeg dat nu, dan kunnen we verder komen.

Maar zie, als de vrijgemaakten zo spreken is Leiden in last! Dan wordt een vernietigend vonnis over hen geveld. Dan wordt hun Heffeloosheid, hardheid, koppigheid, gemis aan vergevingsgezindheid verweten.

En terwijl deze dingen over en weer worden gezegd gaan de processen voort en horen de „vrijgemaakten“ zich voor de rechter officieel beschuldigen, dat ze zijn „afgeweken van de in de Gereformeerde Kerken geldende leer“. Want zij leren, „dat de geloovigen met al hun kinderen begrepen zijn in het verbond, doch dat dit niet wegneemt, dat sommigen het verbond verwerpen en daarom verloren gaan, terwijl anderen het verbond aanvaarden en behouden worden“. Daarentegen hebben de gebonden kerken de belijdenis der vaderen onveranderd vastgehouden. Want zij bleven trouw aan de leer van de veronderstelde wedergeboorte!

In de rechtsprocedures worden op deze wijze alle oude koeien dus wel uit de sloot gehaald. Van de kop tot de staart!

En vraag nu niet hoe! ¹⁰⁷⁾.

*

¹⁰⁷⁾ Het bovenstaande werd ontleend aan de dagvaarding welke de vrijgemaakte kerk van Hasselt ontving in verband met de procedure, welke haar door de gebonden kerk aldaar werd aangedaan.

nier de stad

hant, mede, Lea; mede a zonen.

HUISMAN.

n „De Refor-), op blz. 54. a: Een dwaas r die de be- delen (vs 5). e schat, maar).

van Johannes ziene en ver- W. D. Mei-

hans versche- erk van mijn in het Sociale n terug naar arin het werk beste manne- ens weer op- vaksbeweging, t van N.S.B. leren voor je de rantsoenen- rden, nog al- ster 't handje, ler hen: vroe- hij spechen! an elders, zo een juffrouw, ons kindeke het dagelijkse met een beet- wat mensen sociale kwes- el standpunt. t horen in de t en die moet riven, in dat Echatalogi- len kun je je es-van-de-dag ze zeggen je, u ons maar n de praktijk; iet andere, en p uit de Apo- het jaarfeest uit, met wat en aangaande h geloof, dat gde een goele en je door de elgen terrein rieden hebben woord? e brand komt precies de hal

de zon ver- zich niet op- ille zonde en Here moeten iet worstelen, e begeerte is ijn woord en ijn kerk ver- er werkelijk a een zegen- uistert, Gods verwoest?

t de stukken geschied is, dat de gere- lijk uitspra- vdergeboren- s van scheur- t ambt heb- beuren. Want

Prof. Gros- : U moet oude koeien en de „geest“ wenk in orde. gt aan beide n spreken en elijk ook een e is dan die

akten“: Maar ver kerke- : over woor- e h t en i n

Amerikanen toen toch wel erg te pakken hadden.

Dit gaf mij aanleiding, mij een paar weken weer eens te verdiepen in de historie van de jaren 1780—1800.

Een van de best gedocumenteerde werken daaromtrent, inzonderheid wat dan de verhouding Frankrijk—Amerika betreft, is zeker het proefschrift van de Franse geleerde Bernard Fay. Die daarmee beweest, dat niet alle Fransen werken met de „Franse slag“.

In zijn uitvoerig werk bespreekt hij zeer nauwkeurig de diplomatieke stukken en onderhandelingen; de reisbeschrijvingen van de vele Fransen, die — gelovende de fabel van Rousseau omtrent de heerlijke natuurmens, in Amerika een soort pastorale zagen; de mens, levend dicht bij de natuur, niet kennende de verworping der cultuur — naar het toen nog verre Westen togen, om die heerlijkheid te leren kennen. Zij werden wel erg ontuchtigd, maar deden hun best dit te verbloemen; voorts de periodieke pers, week- en maandbladen; de honderden brochures over en weer; de romans en de dichtertelijke beschouwingen.

Nu is Fay een bewonderaar van de Franse revolutie, en als Fransman trekt hij zoveel mogelijk naar zich toe. Maar hij is een eerlijk man en het merkwaardige is nu, dat de slotsom van zijn brede studie wordt vermeld in de slotzin. De verhoudingen, dus zegt hij, zijn zeer gecompliceerd, maar ten slotte zijn zij „avant tout un mirage, une histoire d'amour“.

Wat die liefdeshistorie betreft, denkt men hier onwillekeurig aan wat de historicus Bancroft schreef, die zei, dat de Amerikaanse en de Engelse revolutie van 1688 — want die beide zijn nauw verbonden — evenveel gelijken op de Franse van 1789, als een deugdelijke huisvrouw op een lichtekooi.

Nu moge men met recht kunnen zeggen, dat die Amerikaanse huisvrouw wel wat te veel at van de Franse kost, maar al met al krijgt, ook bij Fay, Burke gelijk. En die tijdgenoot, en niemand zal ontkennen, dat hij een scherpe blik, zelfs profetische gave bezat.

De verhouding een mirage, een luchtspiegeling, een waan.

De Amerikanen begrepen de Fransen, de Fransen de Amerikanen niet. Het was van weerszijden niet dan misverstand. Dat trouwens, zoals dit steeds gaat met misverstanden, heel erg werd uitgebuit. Aan beide zijden van de Atlantische Oceaan.

Maar was zulk misverstand der Franse revolutie er in het eerst en ook later nog niet in heel Europa, bij vorsten en volken?

Eerst toen de boze vruchten voor de dag kwamen, kwam men en hier en in het verre Westen tot enige bezinning.

Het was ook hier: mirage, een zich vergapen aan de luchtspiegeling, die naar Groen's profetie eens in nog erger mate Europa naar de afgrond zal voeren. Wat thans een ieder, die dicht bij de Schrift en de goede belijdenis leeft, heel duidelijk wordt.

Het is alles misverstand, waan. Over heel het leven in Europa en in Amerika.

De dichter Nijhoff zong: „de woorden zingen zich los van hun betekenissen“. Dit geldt voor de poëzie

en het proza van deze dag. De schilderkunst penseelt zich los van de schoonheid der werken Gods. De politiek en de diplomaten redeneren zich los van de werkelijkheden in de staat en in de maatschappij. De mensen, zo zei prof. Is. van Dijk het reeds, schrikken, als zij horen dat het gras groen is. En zij schrikken niet alleen, zij worden verontwaardigd over zoveel domheid.

Wij zien dit inzonderheid als het gaat over het verend West-Europa, dat men thans bouwen wil. Bouwen? Men praat er over, dag uit, dag in. Het federalisme is koekoek-eenzang. En wij verbazen ons alle dag niet slechts over de verblindheid, vooral helaas bij de leiding der A.R. partij, maar meer nog over de argumenten, de dialectiek, die wordt aangewend om de mensen te doen vergeten, waarover het hier werkelijk gaat.

Deze woorden redeneren zich los van hun betekenissen.

Daar wordt zelfs beweerd, dat men in staat zal zijn de reformatische beginselen in dat nieuwe West-Europa te doen zegevieren.

En praat dan niet als Rome en het erg verworden protestantisme.

Men denkt zelfs in het humanisme of de democratie van deze dag steun te kunnen vinden. De werkelijke antithese ziet men niet meer. Het gaat nu tussen de totalitaire staat — het communisme — en de hooggeleefde democratie met haar „rechten van de mens“.

Het leerstuk der Gemene gratie, valse beschouwingen over zonde en genade wordt tot de uiterste consequentie doorgevoerd, een consequentie, van welke Kuiper, als hij ze had kunnen horen, vreselijk geschrokken zou zijn.

En dat alles wordt rustig geslikt door wat zich christelijk, zelfs calvinistisch noemt. Misverstand, mirage, waan.

En ongelovige auteur, die zijn lezers vooral vindt in universitaire kringen, bij jong en oud, de romanschrijver Vestdijk, was dichter bij de waarheid dan de hoofdredacteur van het dagblad „Trouw“, toen hij in een studie over de „Toekomst der religie“ sprak over de verdwijning van het Christendom in Europa. Trouwens reeds vóór de jongste oorlog vroeg een bekwaam journalist in het „Handelsblad“ zich af: Is Europa nog christelijk? En hij constateerde na een reis door ons werelddeel: neen.

Vestdijk zegt: het christendom zal waarschijnlijk verdwijnen en hij vindt dit wenselijk ook, al wil hij deze liquidatie op waardige wijze zich doen voltrekken zonder woede en wrok bij de betrokkenen achter te laten. Het moet, anders dan bijv. achter het ijzeren gordijn, met beleid en langzaam aan geschieden. Geleidelijk, tot het punt, waarop niemand zeggen kan, dat de kerkelijke godsdienst nog het christendom is.

Want hij wil een nieuwe religie: een combinatie van sociale en mystieke introspectische factoren. Voor het eerste zal zorgen het westen, voor het tweede het oosten. De mystiek zelfs voorop en dan klaagt hij over de onverdraagzaamheid der christenen.

Het is echter haast te veel. Onverdraagzaam? Bernard Fay noemt de revolutie in de achttiende

eeuw religieus, mystiek, en heeft eveneens oog voor de sociale en mystieke introspectieve (inwendig geziene) factoren. Daar zit ook veel mystiek in dat zich laten misleiden door luchtspiegelingen; fata morgana.

Toen en nu in nog ergere mate.

Wat Nijhoff zong werd door Chesterton eens dus geformuleerd: alles wordt van alles losgemaakt en alles gaat te gronde.

De mens wordt losgemaakt van de waarheid en van de werkelijkheid. Hij gaat leven in een wereld van niet dan luchtspiegelingen, in een mystieke droom, waarin al wat vastheid gaf aan het leven vervaagt. De goede beginselen worden verdoezeld door wie er trots op gaan, dat zij die nog belijden.

Er is een geestelijke verbijstering, die een ieder, die de waarheid nog mag zien, alle dag opnieuw verbaast. Is het redelijk? Wat kan de mens verwachten, als hij de weg des Heren, de gehoorzaamheid aan het Woord Gods verlaat, de lampen, die eens zo heerlijk licht gaven, gaat doven?

Maar waar dit zo is, dringt het dan niet meer dan ooit de nog getrouwe kinderen der kerk om in alles wakker te worden, alle traagheid af te schudden, zich niet mee te vergapen aan de luchtspiegelingen van onze dag en in woord en daad te getuigen voor al wat God de Here eens Europa en niet het minst ons volk schonk? Als vrucht der Reformatie, die voor alle gebied van het leven de strijd aanbindt tegen de Revolutie?

Make de Here U en mij gehoorzaam en getrouw. Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegeneegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

ANTWOORD DS BOEIJINGA.

Ds Boeijinga heeft op onze 2 van drie weken geleden als volgt in zijn kerkbode gereageerd:

„Ik Heb een zijdelings verzoek van prof. Schilder om bij hem op visite te komen. Wat mij, gezien moete herinneringen, op zichzelf goed doet.

De aanleiding?

Ik vroeg hem om opheldering over de staart van zijn toespraak, u weet nog wel: over „buiten is de hel“.

Nu ontkende hij, dat die staart, in „De Reformatie“ getekend, van hem zelf (n.l. van zijn rede) was. Een ander had er min of meer een eigen staart aan gedraaid. De echte staart zit echter in een draad.

Ter Schooldag is namelijk een wire recorder gebruikt. Met deze is in die wonderbaarlijke draad zijn hele rede, van kop tot staart, opgenomen.

Te zijnen huize nu zou ik dan voornamelijk die staart terughoren mogen.

Doch, haast vanzelfsprekend, met een voorwaarde er bij: dat hele staartstuk opnemen in ons Kerkblad.

Maar, m'n beste prof. Schilder, waartoe die lange omhaal? En die zeker niet de eerst aangewezen is. In „De Reformatie“ heeft het verkeerd gestaan. Moet dat dan niet juist daar verbeterd worden? Daar hebben al uw Reformatielezers toch recht op!

En ik beloof u, dat ik uw zulvere weergave, zo die voor onze kleine ruimte niet te groot is, in ons Kerkblad zal opnemen.

Boven dit stukje stond: „Een staart in een draad“.

bovenstaande verklaring nog voor zijn rekening neemt. Dit zijn enkele stemmen!

Zoals boven reeds bleek zijn er nog veel meer te noemen.

Maar wat we citeerden is reeds meer dan voldoende om te kunnen en te moeten constateren „hoe allerlei „leerstellingen“, waartegen men zich vóór de scheuring niet verweren kon op straffe van schorsing, vandaag zonder eenige bemoeitijding in onze kerken mogen bestreden worden en hoe er praktisch een ruimte is, die veel verder gaat dan in 1943 zelfs maar begerd werd“¹¹³).

Een ieder rechtschapen mens, ook al zou hij een communist zijn, zal met het oog op dit verbijsterende kerkelijke handelen dit oordeel moeten onderschrijven: „Het is IMMOREEL, gelet op al de krasse uitspraken en dwingende strafmaatregelen van het verleden vandaag oogluikend toe te staan wat men eerder onder bedreiging met sancties verbood“¹¹⁴).

Het is deze immoraliteit nu welke onnoemelijk veel kwaad heeft gedaan in de onderlinge verhoudingen. Kan men zich daar nu niets van voorstellen?

We lezen in duidelijke synodale besluiten, dat de gebonden kerken alles, alles wat ze vroeger spraken en deden onveranderd handhaven.

We horen ons evenwel tegelijk toeroepen: mensen er is een geheel nieuwe situatie geschapen, kom toch bij ons en laat u aan ons hart drukken.

En we zien tevens in klare harde feiten, dat men zakelijk niets meer handhaaft van wat men vroeger, naar men ons zelf bezwoer, in gehoorzaamheid aan Gods wil heeft gedaan.

In dit verband moeten we nog op iets anders wijzen. Als we letten op wat de synoden van 1942—1945 tot stand brachten, kunnen we niet anders zeggen

dan dat de Gereformeerde Kerken ten aanzien van de leer zeer strakke lijnen trokken. Ze verhieven immers inzake verbond, belofte en doop leerstellingen tot dogma's, welke door alle andere gereformeerde kerken niet werden aanvaard of zelfs nadrukkelijk werden verworpen. Ze deden dat met zulk een ernst, dat ze er zelfs tientallen ambtsdragers aan waagden. Ze kozen om der wille van deze leer zelfs een zeer vergaand isolement.

Maar wat zien we daarna en daartegenover gebeuren?

In de gebonden kerken ontplooit zich een steeds sterker wordende beweging, welke met alle macht streeft naar de aansluiting van deze kerken aan „de Wereldraad“. Wat men wel „oecumenische mentaliteit“ noemt, wordt daar steeds sterker. In verband daarmee wordt de vraag naar de noodzaak en wettigheid van afscheiding en doeleentje door velen, vooral onder de jongeren, niet meer met een krachtig „ja“ beantwoord. In een Haags gereformeerd jeugdblad, waarvan Dr Wielenga niet lang voor zijn dood verklaarde, dat het een frisse, reformatische indruk op hem maakte, werd reeds een paar jaar geleden geschreven, dat „de tijd gunstig was voor de gereformeerden „om nu onbelemmerd door de reglementen in deze zieke kerk terug te keeren en zonder hoogmoed haar te helpen genezen“¹¹⁵“. Het is algemeen bekend, dat de oecumenische jeugd-beweging het grootste deel van haar leden uit de gebonden kerken rekruteert. Nog onlangs heeft de meerderheid van de leden der gereformeerde studentenorganisatie aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam zich vanwege de te enge grondslag (de drie formuleren) van die organisatie losgemaakt en een nieuwe gevormd, welke de dubbelzinnige grondslagformule van de Wereldraad in haar vaandel schreef. En dat geschiedde niet in eerster instantie onder druk van Hervormde zijde, maar onder de leiding van zeer vooraanstaande gere-

formeerden. Geheel in overeenstemming met deze „nieuwe geest“ worden overal gecombineerde kerkdiensten met de Hervormden georganiseerd. 't Kwam zelfs voor, dat ergens een middagdienst niet werd gehouden, omdat de kerkeraad de intree van een Hervormd predikant ter plaatse wilde bijwonen. Openlijk wordt van de kansels verkondigd dat samenwerking en eenheid met de Herv. Kerk, zoals deze nu is, vurig wordt begeerd. Jaren geleden schreef Prof. Grosheide eens, dat ergens een gereformeerd predikant in een Herv. Kerkdienst was voorgegaan en dat de gemeente daardoor dermate was geschokt, dat ze deze ontstellende daad zo geheim mogelijk hield en niet rustte voor de bewuste predikant deze zonde beleden had¹¹⁶). Nu lacht men om dergelijke benepenheid. En toen een kerkelijke vergadering een aanklacht over deze kwestie moest behandelen, kwam ze niet verder dan een lichte terechtwijzing, op grond van het feit, dat er over en weer en bij elkaar preken een zaak van de kerken gemeenschappelijk was en een afzonderlijke kerk in deze dus niet op eigen houtje mocht handelen. Als men deze dingen overweegt, weet men, dat Prof. van Niftrik gelijk heeft als hij betoogt, dat de officiële leiders der Gereformeerde Kerken niet de gehele Kerk zijn; „er roert en gist iets — zo verzekerde hij — in de Gereformeerde jongeren, mede onder invloed van de vernieuwing in de Hervormde Kerk. En dat vinden wij een hoopvol teken“¹¹⁷). Het bekende en als openbaring van een nieuwe, geheel uit de moderne tijdgeest opgekomen en gegroeide, mentaliteit zo onheilspellende boek van Bouman en Booy, het boek, dat volgens Ds Hoorweg de Gereformeerde kerken op haar grondvesten doet schudden, is van deze gisting en roering een uitermate belangrijk symptoom.

Nog veel meer „ruimte“ ontdekken we in de gebonden kerken als we op haar zendingsarbeid letten. Na lang aarzelen doet men nu volledig mee aan de

¹¹³) Aldus Ds J. A. Schep, *Het is wel waar*, p. 90.

¹¹⁴) Idem, p. 96.

¹¹⁵) *De Ronde Tafel* (!!!) Nov. 1945.

¹¹⁶) *Wij blijven Gereformeerd* (!!!) 1918.

¹¹⁷) *Kerk en Theologie*, 1951, p. 240.

ns oog voor de
endige gezeene)
dat zich laten
morgana.

rtion eens dus
osgemaakt en

arheid en van
n wereld van
stieke droom,
ven vervaagt.
l door wie er

lie een ieder,
opnieuw vers
verwachten,
nheid aan het
as zo heerlijk

an niet meer
kerk om in
af te schude
luchtspiege
id te getuigen
a en niet het
r Reformatie,
trijd aanbindt

en getrouw.
w toegenege
MARNIX.

V
BOELJINGA.

rie weken ge
erd:

f. Schilder om
len mooie her-

staart van zijn
is de hel".
de Reformatie"
de) was. Een
aan gedraaid.
id.
rder gebruikt.
zijn hele rede,

elijk die staart

n voorwaarde
is Kerkblad.
oe die lange
ewezen is. In
aan. Moet dat
aar hebben al

ergave, zo die
in ons Kerk-

art in een

ig met deze
eerde kerk-
erd. 't Kwam
niet werd ge-
van een Her-
nen. Openlijk
amenwerking
nu is, vurig
of. Grosheide
ikant in een
de gemeente
deze ontstel-
niet rustte
den had ¹¹⁶).
id. En toen
it over deze
t verder dan
het feit, dat
zaak van de
afzonderlijke
cht handelen.
en, dat Prof.
t de officiële
gehele Kerk
rde hij — in
invloed van
En dat vin-
kende en als
de moderne
liteit zo on-
y, het boek,
le kerken op
deze gisting
ptoom.

re in de ge-
arbeid letten.
mee aan de

Antwoord: a) Onze eigen lezers weten wel, dat de nonsens, die mij in de schoenen geschoven is, niet van mij kan zijn; velen hunner hebben de toespraak zelf gehoord, en onderscheiden artikelen deden en doen hen beter weten; voor hen is repetitie overbodig;

b) maar het was ds Boeljinga, die verlangend was voor zijn lezers het naadje van de kous, of van „de staart" te weten;

c) mijn repliek op enkele fouten in de B.'s beweringen blijven onvermeld.

K. S.

ADRIAAN VAN BOVEN'S PROEVE.

In het (synodoer.) orgaan der classis Gorinchem schrijft ds Van Munster, te Gorinchem, volgende recensie:

ADRIAAN VAN BOVEN, XV Psalmen;
ADRIAAN VAN BOVEN, Heilige Ge-
zangen; J. H. Kok N.V., Kampen.

De Gereformeerde Kerken zijn wat hun psalmberijming betreft in een impasse gekomen. De Synode heeft de oerijming Hasper aanvaard naar de laatste lezing, de z.g. Psalter 1949. Maar de meeste gemeente-leden zijn nog zeer aan de oude berijming gehecht, althans aan zeer vele goede en mooie verzen van de oude berijming; ze zien niet in, dat deze radicale verandering verbetering is. Natuurlijk is het een klein kunstje een aantal verzen uit de berijming Hasper te nemen, die goed voor te dragen en daar een aantal ongelukkige verzen uit de oude berijming naast te stellen. Dat kan men evengoed omgekeerd. In de berijming Hasper is de inhoud vaak opgeofferd aan de maat.

Ik heb de oefenavonden in de Geref. Kerk van Gorikum meegemaakt, waar uit het oefenboekje zestien psalmen naar de eerste berijming van ds Hasper werd gezongen. Toen zongen we nog met triolen. Dat heette toen het oorspronkelijke ritme. Nu zijn de triolen weggedaan. Nu heet het zonder triolen het oorspronkelijke ritme. Volgens sommigen had ds Hasper zich met die triolen vergist. Ik deed mee, omdat ik grote belangstelling heb voor elke werkelijke verbetering van het psalmgezing. Maar het moet werkelijke verbetering zijn. En daar ben ik met de invoering van den psalter 1949 niet van overtuigd.

Nu zijn bovengenoemde boekjes verschenen. Vijftien nieuwe psalmberijmingen, waarbij naast de berijming telkens de tekst naar de vertaling N.B.G. is afgedrukt, zodat ieder kan zien, dat de berijmer zich zo nauw mogelijk aan het oorspronkelijke heeft gehouden; en een aantal „heilige gezangen", berijmingen van schriftgedeelten, waar U ook telkens het oorspronkelijke naast vindt afgedrukt. Mijns inziens is de enige manier om uit de impasse te geraken het samenstellen van een psalmboek, waarin verschillende berijmingen worden opgenomen. U kunt dan krijgen b.v. Psalm 89a (oude berijming), 89b (berijming Hasper), desnoods 89c (een andere verdienstelijke berijming). Voor vele psalmen is een berijming genoeg, daar ze weinig gezongen worden. Maar van andere psalmen is het jammer de oude berijming los te laten, en er zijn wellicht andere berijmingen te vinden, die op den duur beter zouden bevredigen. Deze methode komt ook in buitenlandse Gereformeerde Kerken voor. Bij het zoeken naar de beste berijming kunnen naast de Psalter 1949 ook de XV Psalmen van Adriaan van Boven dienst doen. In de praktijk zal moeten blijken, welke psalmen het meest zullen worden gezongen. Het opnemen in de Psalter 1949 van enige verzen of gedeelten van verzen uit de oude berijming is m.i. geen oplossing. Ik begrijp ook

niet, waarom steeds aan de oude melodieën moet worden vastgehouden. Het bekende: **De Heere is mijn Herder** is een goede berijming van Psalm 23 en veel beter te zingen dan de oude melodie.

Heilige Gezangen zijn een poging op het voetspoor van Calvijns vriend, Theodorus Beza, berijmd schriftgedeelten tot gemeentezang te verheffen. Bij een herziening van ons kerkboek zou een herziening van de bundel Enige Gezangen geen kwaad kunnen. Kennisname van het bundeltje Heilige Gezangen zal daarbij nuttig zijn.

Een recensie, die stof tot nadenken biedt. K. S.

WAS „KAMPEN" ZAKELIJK?

Ds H. J. Schilder, scriba der jongste generale synode, schrijft in Kbl. Utrecht:

Nu, in deze zin durf ik de Kamper synode ook al recht zakelijk te noemen. Ik stel dit voorop, omdat ons onderwerp van ditmaal met zich kan brengen de verzuiching der lezers: **Is Kampen juist wel zakelijk geweest?** Is, met alle eventuele verdiensten, juist dit niet de zwakke plek van deze synode geweest, dat zij onzakelijke besluiten heeft genomen, dat zij de nuchtere zakelijkheid, de dagelijkse werkelijkheid en de praktische realiteit uit het oog heeft verloren, bijvoorbeeld — gelijk ik het iemand hoorde zeggen — door oude schoenen weg te werpen, waar nog geen nieuwe waren, waar zelfs de noodzaak van nieuwe nog niet deugdelijk overwogen was? Heeft deze synode „zakelijk" de kosten overrekkend bij elk besluit?

Ik heb er geen behoefte aan terstond zulke vragen te smoren; laat men ze maar stellen. Ik zal zelfs niet in staat zijn ze geheel te ontkennen; op bepaalde critiek, ook van deze aard, moet ik zelf een afdoend antwoord schuldig blijven; ik geloof dat deze synode haar zwakke plekken ook in dit opzicht heeft gekend. Maar ik voeg er terstond drie dingen aan toe. Ten eerste, waar ik zwakke plekken in het zakelijkheidsraam meen te zien, zal een ander, bijv. een medesynodist, juist een sterke zijde ontdekken, terwijl hij omgekeerd zwak en onzakelijk zal noemen wat ik deugdelijk en verantwoord acht. En ten tweede, al zou die critiek nog zo juist zijn — het valt, geloof ik, erg mee — dan is nog niet gezegd, dat met het mislaan van de zakelijkheidsplank bij een bepaald besluit nu ook verlaten is het zakelijkheidsfundament, waarop de vergadering als zodanig haar besluiten mocht blijven nemen. Anders gezegd — met een variatie op een synodediscussie — men kan bij het bewandelen van de zakelijke weg nog wel vele onzakelijke dingen doen, zonder die weg zelf te verlaten; het beoefenen van de christelijke zakelijkheid kan nog met veel gebreken geschieden en intussen toch een heuse beoefening blijven. En dan ten derde, hoeveel men op deze synode ook zou willen aanmerken in het zakelijkheidsstuk, één ding laat zich, dunkt mij, door de felste criticus moeilijk ontkennen, namelijk, dat de aandacht voor klok en agenda-boekje en synodaal protocol — eerste voorwaarde voor alle verder- en diepergaande zakelijkheid — op deze synode een uitnemende is geweest. Ik denk hier het meest aan de leiding van de praeses; ik heb zelden een praeses meegemaakt, die zo stipt zich aan de vastgestelde vergaderdijden hield (met toch voldoende soepelheid voor een enkele — maar dan ook bewust georganiseerde — uitzondering, zodat nimmer de vergadering de praeses over het hoofd groeide of van zijn stuk drong), en — om niet meer te noemen — zo accuraat de rondes beheerste en de discussie altijd weer nauwgezet hield bij het punt dat in geding was, daarbij tevens zorgende (voorzover dat van hem afhangt) voor

een beste geest. Ik denk aan de samenwerking van praeses en assessor, die door energieke aanpak van allerlei zaken al direct in de eerste weken mijns inziens stellig een tiende synodeweek heeft voorkomen. Ik denk aan het aantal brieven, dat de tweede scriba — die voor de uitgaande correspondentie zorgde — reeds tijdens de synode van het begin af aan heeft uit doen gaan; ik vermoed niet, dat van veel synoden de besluiten, wat de afzonderlijke bekendmakingen e.d. betreft, zo spoedig zijn uitgevoerd als van de Kamper synode gezegd kan worden. Ik denk aan de „strengere" methode van het moderamen om alleen die voorstellen en amendementen in behandeling te nemen die op gewaarmerkte formulieren waren ingediend. En zo zou meer te noemen zijn — waarmee dan nog weer niets gezegd was van de perfecte zakelijkheid der roepende kerk in haar voorafgaande ordening, die aan de zakelijkheid der synode een enorme bijdrage heeft geleverd. Deze dingen mogen ook wel eens gezegd worden, zeker bij een onderwerp dat geschikt is, om eerder dan andere, critiek tegen deze synode uit te lokken.

Ds Schilder sprak van een „zoekende" synode. Hij schrijft:

Vraagt men: wat heeft die synode dan gezocht? dan zou ik het in de termen van deze artikeltjes zo willen samenvatten: **zij heeft gezocht naar de ware kerkelijke zakelijkheid.**

Misschien is dit u een bittere teleurstelling. Is dat alles? Moet daarvoor zo lang vergaderd worden? Nu het staat alle particuliere synoden vrij haar afgevaardigden te kaspittelen, ook die van Utrecht wat mij betreft. Maar ik wagh het erop, te zeggen, dat de synode hiermede een goed werk heeft verricht. Er zijn velen geweest, die tegen deze synode hebben aangekeken als die der „samenspreking". Anderen gingen haar tegemoet als die der „zending". Ik geloof dat beide verwachtingen onjuist gebleken zijn. Wat het eerste aangaat, het was ter synode een algemeen gevoelen, dat het stuk der „samenspreking" op deze synode maar heel ondergeschikt was. Al terstond was er de gedachte: daarover zijn we het wel eens en daarmee zullen wij elkander niet lang ophouden. Het kwam uit, de zaak was in één avond bekeken, in een bespreking met slechts twee rondes, zonder enig zakelijk verschil en met algemene stemmen. In dit opzicht was er niet veel en lang meer te „zoeken" na al de voorgaande jaren en de op dit punt al voldoende duidelijke voorbereiding dezer synode. En wat die „zending" betreft, daar willen we een volgend maal nader over spreken, maar in dit verband merken we al op, dat ook in heel het stuk van de zending eigenlijk één ding de synode heeft beheerst: wat hebben wij als synode nu eigenlijk wettig met de zending te maken, in hoeverre zijn besluiten haar betreffende tot onze taak te rekenen, en wat zullen wij dienaangaande al of niet aan volgende synoden in handen helpen geven dan wel van haar agenda's helpen afhouden? Zeg niet, dat de vraag zo niet vroom was gesteld, dat een synode natuurlijk bij voorbaat alles te „maken" heeft met de zending als een zo duidelijke opdracht van Christus; de vraag was terdege vroom, want de synode wilde volle ernst maken met het feit, dat Christus deze opdracht aan Zijn ambtsdragers, aan zijn kerken onder haar raden dus vandaag, heeft gegeven en dat dus een synode deze opdracht soms meer eerbiedigen kan door terzake niets te besluiten, dan daarover te formuleren. En wat terzake van de zending gold, mag geconstateerd worden over heel de linie. Deze synode is dikwijls minutieus geweest in het stuk der zelfbeproeving: wat is onze zakelijke taak? Zij heeft die vraag nooit beantwoord met bewuste negatie

landelijke en internationale Zendingraad. Broederlijk wordt met vogels van diverse pluimage een orgaan uitgegeven en leidinggevende rapporten opgesteld en gepubliceerd. Rosin, de bekende hoogleraar aan de Theologische Hogeschool te Djakarta, die volgens Dr Zuidema „gevaarlijke en misleidende ketterijen" verkondigt en „valse profetie" lanceert, werkt broederlijk samen aan de opleiding van Indonesische predikanten met gereformeerden. Enz., enz.

Zie, met dit alles voor ogen vragen we ons af: hoe is het toch ter wereld mogelijk geweest, dat kerken, met zulke sterke eenheidstendenzen, met zulke oecumenische allures, met zulke wijde waarderingsmogelijkheden, mensen, die niet geloven, dat God ons gebiedt de kinderen voor wedergeboren kinderen te houden, b u i t e n s l o t e n ?

En hoe is het mogelijk, dat men dit dwaze, slechte vonnis handhaaft, terwijl men tegenover anderen steeds ruimer en breder wordt?

Voelt men niet, dat dit tweërlei met elkaar zo volkomen vloekende kerkelijke gedrag, verwijdering, zo niet erger, moet tweewegbrengen?

Waarom laat men allen van de wil tot eenheid, van de hartstocht der hereniging genieten — behalve de vrijgemaakten? Gaat het aan zonder enig verwijt of bezwaar aan te zien dat de indonesische gereformeerde kerken de leeruitspraken niet aanvaardden — ze gaven daarvan aan de vrijgemaakte kerken officieel kennis — en met deze kerken zonder een woord van critiek gemeenschap te blijven oefenen, terwijl men de vernietigende vonnissen, waarmee men de vrijgemaakten uitwierp, onveranderd handhaaft?

Wanneer komt het moment, dat rechtschapen mannen opstaan en het luide uitroepen: Om Gods wil — dat mag niet langer!

kaar, het met elkaar worstelen om weer gezamenlijk in waarheid en oprechtheid op de weg te komen welke de Here wijst, wel uiterst moeilijk geworden.

Maar al is dat moeilijk, ja bijna onmogelijk, we moeten blijven getuigen, we moeten blijven vechten tegen alles wat de opbouw van Christus' kerk schaadt en de ware eenheid der zijnen tegenstaat.

Daartoe riep de synode van Kampen dan ook alle leden van de kerken welke zij vertegenwoordigde op.

En nu willen wij, als slot van deze reeks op datgene wijzen, wat nu vóór alles, ja, wat thans alleen moet worden gezegd!

Om dat te doen mogen we herinneren aan wat we in de inleiding schreven.

We wezen er daarin op, dat onze Here Jezus Christus zijn éne, heilige kerk dag in, dag uit vergadert. En dat Hij dat geheel en alléén doet.

En nu is dit de grote beslissende vraag voor iedere kerkgemeenschap en voor ieder gelovige: werkt gij in alles wat gij doet hierin met Christus mee?

Maakt ge u in al uw doen en laten aan Christus bij Diens kerkvergadering dienstbaar?

Als we in de greep van die vraag voor God staan, schiet er niet veel van ons over! Dan moeten we en dan zullen we met Calvijn zeggen: „Welk een armzalige en verachte mensjes wij zijn, zijn wij ons zeer wel bewust, namelijk voor God ellendige zondaars en voor de ogen der mensen de allerverachtste; indien men wil, uitwerpselen en wegwerpselen der wereld, of zo men nog iets verachtelijks kan noemen; zodat er niets overblijft, waarop wij bij God kunnen roemen, dan alleen zijn barmhartigheid, door welke wij zonder enige verdienste onzerzijds tot de hoop op de eeuwige gelukzaligheid zijn aangenomen".

Vooral wanneer men in een kerkstrijd betrokken werd zal men als vanzelf deze woorden van Calvijn in het hart willen nemen. Want breken de boze gedachten en de kwade begeerten uit de donkere diepten van het hart ooit erger los dan wanneer in de kerk tussen broeders wordt gestreden? Als men in

een kerkstrijd wordt gesleept moet de bede: „Heer erbarm U mijner" wel zeer krachtig in de ziel leven!

Maar behalve deze persoonlijke houding, actie, zonde en schuld is er ook en vooral het meer objectieve, het veel ernstiger, het ook veel duurzamer, handelen en spreken van de kerk als zodanig. Het is dat spreken en handelen, dat in officiële boeken werd vastgelegd en bindend blijft zolang het niet wordt herroepen.

Welnu, op dat officiële kerkelijke spreken en handelen richten we nu al onze aandacht.

En we willen aan allen, die zich naar de naam van Christus noemen, thans deze vraag stellen:

Zij t g j v a n m e n i n g, dat Jezus Christus een man, die van harte de Gereformeerde confessie als vertolking van zijn geloof aanvaardt, maar die weigert de leerbeslissingen van 1942 en 1946 te onderschrijven, NIET als ambtsdrager in zijn kerk wil duiden? Zij t g j v a n m e n i n g, dat, indien zulke een man reeds ambtsdrager is, Jezus Christus van allen, die daarvoor verantwoordelijk zijn eist, dat zo'n man uit het ambt wordt uitgestoten?

In deze vraag wordt het ganse kerkelijke conflict der laatste jaren tot zijn kern teruggeleid.

Zie, op deze vraag begeren wij vurig een eenvoudig, duidelijk antwoord te ontvangen.

Daar smeken we om!

Dat is het eerste wat thans moet worden gedaan!

C. V.

95